

โครงการ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาและทำนุบำรุง
ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น (มีดอีโต้)

แผนงานพัฒนานักศึกษา

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น

จัดทำโดย นางรัตนา เสนเคน เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น

ชื่อโครงการ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาและทำนุบำรุง
ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

สถานที่ดำเนินงาน

แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านหัตถกรรมตีมีด ชุมชนบ้านม่วงหวาน
อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

ระยะเวลาดำเนินการ

กิจกรรม การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการตีมีด การเตรียมเหล็ก การตีแผ่นผิวมีด
ภูมิปัญญาไทยหมู่บ้านหัตถกรรมชุมชนบ้านม่วงหวาน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น นักศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
จำนวน 130 คน จากสาขาวิชาต่าง ๆ เพิ่มการเรียนรู้ และ
ประสบการณ์จริง

การดำเนินกิจกรรม ในวันที่ 17 – 18 มีนาคม 2561

ภาพกิจกรรม

โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ระหว่างวันที่ 17 – 18 มีนาคม 2561

ณ ชุมชนบ้านม่วงหวาน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

วัน เวลา	08.00 น. - 10.00 น.	10.00 น. - 12.00 น.	12.00 น. - 13.00 น.	13.00 น. - 16.00 น.
วัน เสาร์ ที่ 17 มี.ค. 61	บรรยายเกี่ยวกับองค์ ความรู้ เรื่องความสำคัญ ความเป็นมาของชุมชน ตีมิด และ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น (วิทยากรภายนอก)	ปฏิบัติการเกี่ยวกับการ แบ่งกลุ่มศึกษาวัสดุ อุปกรณ์ การตีมิด (การ ใช้งาน) (วิทยากรประจำกลุ่ม1-5)	พักรับประทานอาหาร	ปฏิบัติการเกี่ยวกับ ขั้นตอนการเตรียมวัสดุ การ ตีมิด และ แบ่ง อุปกรณ์ตามกลุ่ม (วิทยากรประจำกลุ่ม1-5)
วัน อาทิตย์ ที่ 18 มี.ค. 61	ปฏิบัติการเกี่ยวกับการ นำเหล็กมาเผาไฟให้ เรียบร้อย ตีมิดให้เป็น รูปร่างการ (วิทยากรประจำกลุ่ม1-5)	ปฏิบัติการเกี่ยวกับการ นำเหล็กมาเผาไฟให้ เรียบร้อย ตีมิดให้เป็น รูปร่างการ (วิทยากรประจำกลุ่ม1-5)	พักรับประทานอาหาร	ปฏิบัติการเกี่ยวกับการ ชุบมิด การลับมิด และ การเข้าด้ามมิด (วิทยากรประจำกลุ่ม1-5)

หลักการและเหตุผล

การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการตีมิด ผู้สืบทอดภูมิปัญญาจากผู้รู้ในท้องถิ่น โดยตระหนักถึงความสำคัญของชุมชน มีความเข้าใจรากเหง้า ความเป็นวัฒนธรรม แบ่งปัน เกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คุณธรรม จริยธรรม มีการศึกษาเรียนรู้วิถีการดำรงชีวิต ชุมชนภูมิปัญญาพื้นบ้าน สถานที่และสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองที่มีมาช้านาน บนพื้นฐานของธรรมชาติที่เกี่ยวพันสอดคล้องกันกับวิถีชีวิตชุมชน

แผนงานพัฒนานักศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นขึ้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทย เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม เสริมสร้างประสบการณ์และทักษะการเรียนรู้ภูมิปัญญาประเพณีให้แก่นักศึกษา เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์คุณลักษณะบัณฑิตไทย คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม วิทยาเขตขอนแก่น จึงได้จัด กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมเรียนรู้ภูมิปัญญา แห่งบรรพบุรุษที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น เอกลักษณ์ของมิดจากฝีมือกลุ่มช่างตีมิด การศึกษาเรียนรู้ การตีมิด การอบชุบ การขึ้นรูปในการผลิตมิด และศึกษาดูงานเอกลักษณ์ จากปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่ เสริมสร้างประสบการณ์ ทักษะการเรียนรู้ภูมิปัญญางานตีมิด และสืบทอดเอกลักษณ์ความเป็นไทยต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1 เพื่อส่งเสริม การเกิดกิจกรรมสร้างสรรค์ การเรียนรู้ทักษะภูมิปัญญา
งานฝีมือ การจัดกิจกรรมปลูกฝังจรรยาบรรณวิชาชีพครู
- 2 เพื่อส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนด้านครุศาสตร์ การพัฒนาประสบการณ์

วิธีดำเนินการ

1. การวางแผนการดำเนินการ (P_Plan)

- 1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการ ขออนุมัติโครงการ ประชุมเพื่อวางแผน

2. การดำเนินงานตามแผน (D_Do)

- 2.1 ประชุมกิจกรรมดำเนินงาน

กิจกรรม แผนงานพัฒนานักศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยหมู่บ้านหัตถกรรมการ

ดำเนินการผลิตการตีมีดเป็นตัวมีดหรือ ขึ้นรูปมีด

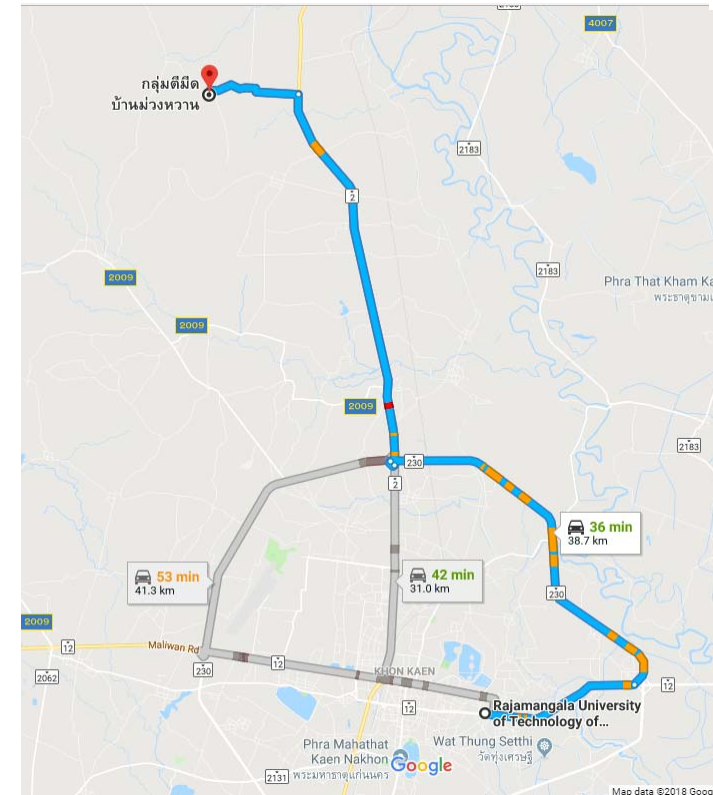
3. การติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน (C_Check)

เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามผล ใช้แบบสอบถามประเมินผล

โครงการ ระยะเวลาในการติดตามผล สิ้นสุดโครงการ

4. การปรับปรุง/พัฒนา/แก้ไขจากผลการติดตาม (A_Action)

จากผลการดำเนินงาน โครงการครั้งที่ 1 ให้เพิ่มทักษะการขึ้นรูป
มีดให้มากขึ้น ผู้จัดทำจึงได้จัดกิจกรรมให้ นักศึกษามีส่วนร่วม
เพิ่มมากขึ้น

แผนที่แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านหัตถกรรมตีมีด ชุมชนบ้านม่วงหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

วิทยาการภายนอก

นายสมาน จันทโยธี

วิทยาการประจำกลุ่ม 1-5

1. นายสมพบ	แก้วขาว
2. นายประจักษ์	สุปัดชา
3. นายบุญถิ่น	ชัยนิตย์
4. นายบัวผัน	แก้วขาว
5. นายวีร	แก้วขาว

ความเป็นมา “มิดอีโต้”

แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านหัตถกรรมตีมีดบ้านม่วงหวาน
ตำบลม่วงหวาน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

ตีมีด คือการนำเหล็กมาเผาไฟให้ร้อนจนเหล็กอ่อน แล้วตีให้เป็นรูปร่าง
แบบต่างๆ เพื่อประโยชน์ใช้สอยต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสมัยก่อนที่ยังไม่
มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันเหมือนยุคปัจจุบัน

กลุ่มตีมีดบ้านม่วงหวาน เกิดจาก ชาวบ้านม่วงหวานรวมตัวจากกลุ่ม
ชนต่างๆ ที่อพยพเข้ามาจากเขตจังหวัดนครราชสีมา ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี
มารวมกลุ่มคนหลากหลายพื้นที่ได้นำเอาวัฒนธรรม ประเพณี และงานอาชีพที่
ตนเองถนัดนำติดตัวมา ซึ่งชาวม่วงหวานได้รวมตัวก่อตั้งบ้านเรือนเมื่อ
พ.ศ. ๒๔๕๒ ได้มี นายสมพร เทพบุญมา อายุ ๗๐ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๙๐/๑
หมู่ที่ ๑๓ พร้อมด้วยคณะชาวบ้านม่วงหวาน ได้ร่วมกันตั้งกลุ่มตีมีด
บ้านม่วงหวาน ออกจำหน่ายตามท้องตลาด โดยสื่อกำว่า “ม่วงหวาน” ลงบน
มีดที่ตีทุกเล่มและสามารถสังเกตได้ทุกเล่ม และได้ดำเนินการมาแล้วประมาณ
๕๐ ปี

นายเจริญ แก้วขาว เกิดวันที่ ๓ มกราคม ๒๔๙๗ อยู่บ้านเลขที่ ๘๑ /๒ หมู่ ๑๓ บ้านม่วงหวาน ตำบลม่วงหวาน อำเภอ น้ำพอง จังหวัด ขอนแก่น เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการตีหมัดจากแผนโบราณดี และต้องเป็นแผนโบราณดีบรรทุกสืบล้อ ซึ่งหลักจะมีความแข็งแรงทนทาน ส่วนมากจะตีเป็นมิดอโต้ และตามตัวอย่างที่ผู้สนใจสั่งทำ

การเรียนรู้ เริ่มจากเรียนรู้การตีหมัดจากบรรพบุรุษตั้งแต่เรียนอยู่ ประถมศึกษา เป็นการตีหมัดแบบโบราณใช้เวลานานในการติดตามขั้นตอนแบบ โบราณ ด้วยการเผาเหล็กแหลมแล้วค่อยๆ ตีเหล็กหลายๆ ครั้ง จนได้รูปทรงมิด ที่ต้องการใช้เวลาประมาณ ๑ วันต่อมิดหนึ่งเล่ม มิดของ นายเจริญ แก้วขาว เป็นที่ยอมรับของชาวอำเภอ น้ำพองและผู้ใช้ทั่วไป ที่ขึ้นชื่อ คนรู้จักทั่วไปคือ "มิดอโต้ม่วงหวาน" ราคาเริ่มตั้งแต่ ๒๕๐ บาท จนถึง 3,000 บาท และด้วย คุณภาพของมิดอโต้ประกอบกับมีผู้สนใจสั่งซื้อเป็นจำนวนมาก

(อ้างอิง : <https://sites.google.com/site/lrnoppadol/1-1>)

ขั้นตอนการตีหมัด

การเตรียมการ ในการเตรียมการตีหมัดหรือทำมิดนั้น มีปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. เตรียมคน ต้องใช้คน 3 - 4 คนขึ้นไป โดยเฉพาะการตีหมัดใน ขั้นตอนที่1 (การหลาบ) ต้องใช้คนที่มีพละกำลัง ร่างกายแข็งแรง ตลอดจนต้องมีความสามัคคีและมีประสบการณ์มาก
2. เตรียมอุปกรณ์ เป็นอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับช่างตี หมัด เช่น ทัง ค้อน พะเนิน คีม สูลม ตะไบ เหล็กชุด เหล็กไซ รางน้ำ ชุบมิด เชื้อนตัดเหล็ก ขอฟไฟ หินหยาบละเอียด ทังขอ เถาวัลย์เปรียง หลักสี่ (ปากกา) กบ และเลื่อย เป็นต้น
3. เตรียมวัตถุดิบ วัสดุที่สำคัญในการตีหมัดคือ เหล็กกล้า ถ่าน และไม้ ที่ใช้ทำด้ามมิด

ขั้นตอนการเตรียมเหล็ก เหล็กที่จะนำมาตีเป็นมิดนั้นมีหลายชนิด คือ เหล็กสำเร็จรูปจากโรงงาน ซึ่งเหล็กเป็นมัด แต่บ้านม่วงหวานนิยมใช้เหล็ก แหนบมีการขึ้นรูปและจะตัดเป็นท่อน ๆตามขนาดของแบบมิดที่จะตีปกติ เหล็ก 1แผ่น จะผ่าออกมาเป็น 2 ชิ้น หรือ 2 เล่ม ถ้าแผ่นใหญ่จะได้ 4-5 เล่มของมิดอโต้

ระยะเวลาและสถานที่ในการดำเนินโครงการ

กิจกรรมที่ 2 วันที่ 17 – 18 มีนาคม 2561
 สถานที่เรียนรู้หมู่บ้านหัตถกรรมมีด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 บ้านม่วงหวาน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักศึกษาได้รับการปลูกฝังจรรยาบรรณวิชาชีพให้กับนักศึกษา เพื่อ
 เกิดทักษะประสบการณ์จริง
2. นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้พัฒนาใช้กับการเรียนการสอนได้

อุปกรณ์ที่ใช้ในการตีมีด

1. เครื่องหินเจียร

2. เครื่องตีโวเป่าลม

3. เครื่องเตาเผาพร้อมถ่าน

4. เครื่องตั้งขอ

5. เครื่องค้อนปอน

6. เครื่องตั้งลองเหล็ก

ขั้นตอนที่ 8 เมื่อพานคมแล้วก็นำมาชุบ “การชุบ” เป็นเรื่องสำคัญมาก ช่วงต้องมีความชำนาญเป็นพิเศษ โดยนำมิดเข้าเผาไฟในเตาจนร้อนแดงตามที่ต้องการ แล้วชุบกับน้ำ คมมีดจะกล้าแกร่งไม่อ่อนและไม่บิ่น

ขั้นตอนที่ 9 เมื่อชุบแล้วนำมาฝนหรือลับ โดยใช้หินหยาบและหินละเอียดให้คมได้ที่สมัยนี้ใช้หินกากเพชร

ขั้นตอนที่ 10 เมื่อฝนหรือลับคมได้ที่แล้วจึงนำมาเข้าด้ามมิด แล้วใช้น้ำมันทาตัวมิด แล้วใช้น้ำมันทาตัวมิดเพื่อกันสนิมเป็นเสร็จสิ้นขั้นตอนการทำมิด

การดำเนินการผลิต

ขั้นตอนที่1 ดัดเหล็กให้ได้ขนาดตามความต้องการ เผาไฟให้แดง แล้ว

นำออกจากเตาให้คนสามคนใช้พะเนินตีจนได้รูปหุ่น หรือกุน

ขั้นตอนที่2 เมื่อได้หุ่นหรือกุนมิดแล้ว ให้นำเข้าเตาเผาอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นใช้คนตีโดยใช้ค้อนเพื่อขึ้นรูปมิดให้ได้ตามความต้องการ

ขั้นตอนที่3 เมื่อขึ้นรูปมิดแล้ว ทิ้งไว้ให้เย็น แล้วใช้ค้อนตีจนเนื้อเหล็กเรียบเป็นมันเพื่อให้เนื้อเหล็กเหนียวแน่น คมบาง ตัวมิดตรง

ขั้นตอนที่4 เมื่อได้รูปมิดตามที่ต้องการแล้ว นำมาแต่งด้วยตะไบ เพื่อให้ได้รูปเล่มสวยงามขึ้น

ขั้นตอนที่5 เมื่อแต่งด้วยตะไบได้รูปแล้ว นำมาชุดคมให้บางโดยใช้เหล็กชุด เพื่อให้ตัวมิดขาวและบาง

ขั้นตอนที่6 เมื่อชุดได้คมบางพอสมควรแล้ว ใช้ตะไบหยาบและตะไบละเอียดโสกตามมิด เพื่อให้ตัวมิดขาวเรียบร้อย และคมจะบางยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่7 เมื่อโสกเรียบร้อยแล้วนำมาพานคม โดยใช้ตะไบละเอียดพานขวางของคมมิดเพื่อให้คมมีตบางเฉียบ

7. เครื่องทั่งลองเหล็ก

8. เครื่องสกัดดัดเหล็ก

9. เครื่องรางน้ำชุบมิด

10. เหล็ก

11. ไม้เผาถ่าน

12. เหล็กแหวน

12. ไม้ขึ้นรูป และอุปกรณ์ขึ้นรูปมีด

14. หินลับมีด

15. ชุดเครื่องมือเหล็กและเจาะด้ามมีด

